

сучасників боронити тридцятирічні надбання незалежної України. У свободі полягає щастя. Людина щаслива тоді, коли має можливість вільно обирати свій життєвий шлях, знаходити для себе ту справу, що їй до душі. Сьогодні це означає мати високий моральний потенціал, що є рупором цінності свободи, яка протилежна за своєю суттю рабству як моральному, так і фізичному. Саме така позиція в суспільстві є запорукою успішної координації зусиль кожного задля збереження свободи і незалежності, що закладено в основу художньої спадщини українського філософа Григорія Сковороди.

Література

1. Сковорода Г.С. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. К.: Наукова думка, 1983. 542 с.
2. Сковорода Григорій. Вибрані твори в українських перекладах. Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. 144 с.
3. Левченко В.В. Естетика філософії Г.С. Сковороди: інтерпретації зворотного шляху в майбутнє постмодерну. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2000. №37. С. 19-23.
4. Мовчан М.М. Екзистенціали людського буття у філософії Григорія Сковороди: страх, самотність, любов, свобода. *Гілея: науковий вісник*. 2001. Вип. 50. (№8). С. 484 - 489.
5. Захара І.С. Проблеми людини в українській філософії XVI-XVIII ст. *Логос*, 1998. 240 с.
6. Сковорода Г Твори: У 2 т. К.: Обереги, 2005. 2-е вид., виправ. Т 1. 528 с.
7. Павлишин Л.Г. Володимир Винниченко та Григорій Сковорода про гармонійне життя людини як невід'ємний атрибут щастя. *Гілея: науковий вісник*. 2001. Вип. 50. (№8). С. 490 - 494.

УДК 37.013.2:378.046.4

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ НАСТАНОВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Леся Лебедик

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
lebedyk_lesya@ukr.net*

Актуальність підготовки педагогів закладів позашкільної освіти у вишах України викликана необхідністю кардинальних змін її змісту, який має забезпечувати необхідний рівень їхньої готовності до роботи в закладі позашкільної освіти, до його фахових знань і вмінь, зокрема, умінь реалізувати набуті знання у практичній професійній діяльності.

Узагальнення останніх публікацій з проблеми підготовки педагогів для закладів позашкільної освіти на основі творчої спадщини Григорія Сковороди,

проведене нами у попередніх дослідженнях [1, с. 53–58; 2, с. 115–119; 3, с. 105–108], показало, що увага дослідників зосереджується в основному на підвищенні якості підготовки фахівців на етапі її функціонування. Розвиток загальних і професійних компетенцій педагогів закладів позашкільної освіти має будуватися на теоретико-методологічних працях Ю. Бабанського, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя та ін.; працях з дидактики професійної освіти Р. Гуревича, О. Гури, Л. Кравченко, Н. Ничкало, В. Стрельнікова [5–6], Л. Хомич та ін. Однак, багато в чому невирішеними аспектами проблеми залишається визначення, на основі творчої спадщини Григорія Сковороди, пріоритетних принципів підготовки у магістратурі педагогів для закладів позашкільної освіти.

Мета дослідження: виділити та теоретично обґрунтувати на основі творчої спадщини Григорія Сковороди загальнодидактичні принципи підготовки педагогів закладів позашкільної освіти.

Методика та організація дослідження: для досягнення мети використано такі методи дослідження, як теоретичний аналіз, узагальнення, порівняння.

Ґрунтуючись на творчій спадщині Григорія Сковороди, виокремлено сім загальнодидактичних принципів підготовки у магістратурі майбутніх педагогів закладів позашкільної освіти: наступності, науковості, усвідомлення, діяльності, наочності, предметності, розвивального навчання.

Принцип наступності передбачає, що підготовка у магістратурі педагогів для закладів позашкільної освіти зберігає зв'язок з тим типом життєвих знань, які педагог закладу позашкільної освіти отримав на попередньому етапі навчання у бакалавраті. У магістратурі підготовка педагогів для закладів позашкільної освіти ускладнюється, розширюється зміст і удосконалюються форми їх подання. Але часто до уваги не беруться внутрішні зміни змісту, форми і технологій навчання. Ці зміни розглядаються кількісно, без виділення, для прикладу, якісної своєрідності знань, характерної для підготовки педагогів закладів позашкільної освіти у магістратурі. Аналіз означеної магістерської підготовки показує, що ідея наступності, яка фактично сьогодні реалізується у практиці закладів підготовки педагогів закладів позашкільної освіти, надмірно наближує вимоги наукового і життєвого ставлення до речей. Проте, такого змішування не має бути в сучасній магістерській підготовці педагогів закладів позашкільної освіти [2, с. 116]. Григорій Сковорода у «Розмові п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті (Дружня бесіда про душевний спокій)» писав: «Скільки відступила тінь, стільки наступило світло. Блаженні, хто день за днем піднімаються вище на гору цього пресвітлого Мир-города» [4, с. 238].

Принцип науковості в освіті часто лише декларується. Організатори магістерської підготовки педагогів закладів позашкільної освіти мають глибоко усвідомити завдання сучасної педагогіки для означеної магістерської підготовки, орієнтуватися у своїй роботі на уявлення про педагогічної освіти як відкритої систему, а про розвиток готовності педагога до роботи в закладі позашкільної освіти – як самоорганізований процес [2, с. 116–117]. У тому ж творі «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті (Дружня бесіда про душевний спокій)» Григорій Сковорода також на боці науки: «Я наук не ганю і найостанніше ремесло хвалю; лиш те гідне хули, що, на них сподіваючись,

нехтуємо найвищою наукою, до якої всякому століттю, країні й становищу, статі й вікові тому відчинені двері, що щастя всім без винятку потрібне, чого, крім неї, про жодну науку не можна сказати. І цим найвищий віками й системами вічно володіючий парламент достатньо доказав, що він завжди праведний і праві суди його» [4, с. 232]. У творі «Кільце. Дружня розмова про мир душевний» Григорій Сковорода застерігав: «Якщо хтось в якусь науку закохався, досяг успіхів і прославився, тоді вважає що вже будь-яке знання віддане йому за нареченою в придане. Всякий художник про всі ремесла суддівську висловлює думку, не розмірковуючи, що одної науки добре навчитися чи вистачить людського віку» [4, с. 254].

Принцип усвідомлення передбачає спрямованість технології розвитку готовності педагога на розуміння сутності роботи у закладі позашкільної освіти [2, с. 117–118]. У творі «Симфонія, названа книга Асхань, про пізнання самого себе» Григорій Сковорода заповідав педагогам слухати своє серце: «Слухай себе, послухай його, і прислухайся до нього, не підведе тебе, бо ім'я моє є на ньому». Нічого, видно, не можна зробити без «слухай себе», потім: «і послухай його». Із пізнання себе самого народжується послух Богові» [4, с. 115].

Принцип діяльності означає, що педагоги отримують знання з проблематики роботи у закладі позашкільної освіти не в готовому вигляді, а виявляють загальні умови їх упровадження. А це можливо лише при виконанні ними тих специфічних перетворень предметів, завдяки яким в їх власній навчальній практиці моделюються і відтворюються внутрішні властивості об'єкта управління, які стають змістом понять [2, с. 118]. У творі «Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру» Григорій Сковорода заповідав педагогам: «Довго вчися сам, якщо хочеш вчити інших. У всіх науках і мистецтвах є плодом правильна практика» [4, с. 328].

Принципу наочності слід протиставити *принцип предметності (б)*, тобто зазначення тих специфічних дій, які необхідно виконати. У творі «Бесіда перша, названа Observatorium (Сіон)» Г. Сковорода вказував на діалектику пізнання «видимого» і «невидимого»: «Розуміти ж – означає понад видимий предмет прозріти розумом щось невидиме, заселене видимим: «Розпрямтеся, і побачите...» Оце-то є й зберігати, спостерігати, помічати, тобто при відомому зрозуміти невідоме, а з попереднього, наче з високої гори, розуму промінь, як прямолучну стрілу в ціль, метати у віддалену таємничість» [4, с. 195].

Як бачимо, якщо принцип наочності диктує в навчанні перехід від конкретного до загального, то принцип предметності фіксує можливість і доцільність відкриття педагогами загального змісту роботи у закладі позашкільної освіти, як основи для подальшого виявлення його окремих проявів, тобто стверджується необхідність керування підходом «від загального до конкретного» [2, с. 118].

Принцип розвивального навчання педагогів закладів позашкільної освіти у магістратурі передбачає можливість закономірного управління темпом і змістом їхньої магістерської підготовки за допомогою організації навчальних впливів. Технології навчання мають передбачати створення для педагогів таких умов і передумов психічного розвитку, які поки що відсутні в них з точки зору високих

норм і вимог до готовності педагога закладу позашкільної освіти. По суті, це буде компенсаторна і активна побудова тих «ланок» психіки, які необхідні для високого рівня професійної діяльності.

У творі «Нарцис. Розмови про те: пізнай себе» Григорій Сковорода вказував на розвиток особистості через пізнання: «Чого не можемо досягти, не випробуємо. Треба себе примусити і дати місце в нашому серці згаданому божому Слову. Якщо його благодать повіє на нас, тоді видається все нам простим і прямим. Часто не розуміємо найменших дрібниць. А людина є маленький світик, і так важко пізнати його силу, як тяжко у всесвітній машині знайти начало; затверділа наша нечутливість і звичний смак є причиною нашої бідності. Розкладай перед сліпим усе, що хочеш і скільки хочеш, та все те для нього пусте. Він може обмацати, але без доторку нічого не розуміє» [4, с. 79].

Висновком з проведеного дослідження є виділення та теоретичне обґрунтування на основі педагогічних поглядів Григорія Сковороди дидактичних принципів магістерської підготовки педагогів для закладів позашкільної освіти, а саме: наступності, науковості, усвідомлення, діяльності, наочності, предметності, розвивального навчання. Використання виділених принципів сприяє глибокому і повному засвоєнню педагогами знань і умінь, які необхідні для роботи у закладі позашкільної освіти.

Література

1. Лебедик Л. В. Досвід формування та розвитку професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти у провідних країнах Західної Європи. *Інноваційні технології розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної освіти*: збірник наукових статей / За заг. ред. Г. Л. Єфремової. Суми., 2022. 440. С. 53–58.
2. Лебедик Л. В. Педагогічні погляди Григорія Сковороди як дороговказ для педагогів закладів позашкільної освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 4 (205). С. 115–119. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-115-119](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-115-119)
3. Лебедик Л. Погляди Григорія Сковороди на виховання. *Григорій Сковорода і Паїсій Величковський: постаті на тлі епохи* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 29 листоп. 2012 р.) [до 290-річчя з дня народження] / ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарاپин. Полтава: ПУЕТ, 2013. С. 105–108.
4. Сковорода Г. С. Пізнай в собі людину. Пер. М. Кашуба; Пер. поезії В. Войтович. Львів: Світ, 1995. 528 с.
5. Стрельніков Віктор, Вонсович Лідія. Застосування творчої спадщини Григорія Сковороди для розвитку наукового потенціалу здобувачів освіти у закладах вищої і фахової передвищої освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 4 (205). С. 36–42. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-36-42](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-36-42)
6. Стрельніков В. Ю. Педагогічні принципи Григорія Сковороди. *Григорій Сковорода і Паїсій Величковський : постаті на тлі епохи* : зб. наук. пр. за результатами Всеукр. наук.-практ. конф. Полтава, 29 листоп. 2012 р. [до 290-річчя з дня народження] / ред. кол. : Т. В. Оніпко, І. М. Петренко, В. В. Сарاپин. Полтава : ПУЕТ, 2013. С. 101–104.